

دانشگاه پیام نور

واحد مشهد

پایان نامه

جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد

رشته الهیات و معارف اسلامی گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه:

حمایت از جنین در فقه و حقوق بین الملل

استاد راهنما:

دکتر اعظم امینی

استاد مشاور:

دکتر محسن لعل علیزاده

نگارش:

طاهره فرامرزی

زمستان ۱۳۹۹

پایگاه اطلاع علمی ایران

باسمه تعالی

صورتجلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد دانشجو:

نام و نام خانوادگی: **طاهره فرامرزی** رشته: **حقوق**
شماره دانشجویی: **واحد مشهد**
عنوان: **حمایت از جنین در فقه و حقوق بین الملل**

ساعت: روز: مورخ:/...../..... تشکیل شد و
هیات محترم داوران پس از بحث و بررسی پایان نامه مذکور را شایسته نمره به عدد
به حروف و با درجه تشخیص داد.

ردیف	نام و نام خانوادگی	هیات داوران	مرتبۀ علمی	دانشگاه/موسسه	امضاء
۱	دکتر اعظم امینی	استاد راهنما			
۲	دکتر محسن لعل علیزاده	استاد مشاور			
۳	دکتر محسن سیرغانی	استاد داور			
۴	دکتر ملیحه خداپنده بایگی	نماینده تحصیلات تکمیلی			

گواهی اصالت، نشر، حقوق مادی و معنوی اثر

اینجانب طاهره فرامرزی دانش آموخته دوره کارشناسی ارشد رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی به شماره دانشجویی ۹۷۰۲۱۳۳۲۸ واحد مشهد موارد سه گانه ذیل را گواهی می‌نماید:

۱- مطالب مندرج در این پایان نامه، نتیجه تحقیق شخصی بوده و چنانچه در نگارش و تدوین پایان نامه خود از فکر، ایده، نوشته و آثار افراد دیگری بهره گرفته‌ام با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم منبع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده‌ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد را بر عهده خویش دانسته و پاسخگوی آن خواهم بود.

۲- چنانچه براساس مطالب مندرج در پایان نامه خود قصد چاپ و انتشار مقاله، کتاب و ... را داشته باشم، استاد راهنما را مطلع نموده و با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب و هر نوع تولیدات علمی، به صورت مشترک مبادرت می‌نمایم.

۳- کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق در موضوع این پایان نامه، به دانشگاه پیام نور تعلق دارد.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

تقدیم به:

خانواده عزیزم که برای بهتر شدن زندگیم بسیار تلاش کرده‌اند.

سپاسگزاری:

نخستین آموزگارانم

و

همه استادان همراه، به ویژه استادان عزیز و گرامی ام

سرکار خانم دکتر اعظم امینی استاد محترم راهنما

جناب آقای دکتر محسن لعل علیزاده استاد محترم مشاور

جناب آقای دکتر محسن سیرغانی استاد محترم داور

به پاس راهنمایی، همکاری و همراهی شان

نام : طاهره

نام خانوادگی : فرامرزی

عنوان پایان نامه : حمایت از جنین در فقه و حقوق بین الملل

استاد راهنما: دکتر اعظم امینی

استاد مشاور: دکتر محسن لعل علیزاده

نماینده گروه آموزشی: دکتر ملیحه خدابنده بایگی

استاد داور: دکتر محسن سیرغانی

درجه تحصیلی : کارشناسی ارشد

رشته : الهیات؛ گرایش: فقه و مبانی حقوق

دانشگاه: پیام نور مرکز : مشهد

تاریخ دفاع:

۱۳۹۹/۱۰/۲۹ تعداد صفحات : ۱۱۸

چکیده

حمایت از جنین منحصر به زمان حال نیست، اما اخیراً به نحو چشمگیری به این پدیده توجه شده است. حمایت از جنین در نظام حقوق بین الملل و فقه اسلامی، عمدتاً ناظر به حمایت از حق حیات او، از طریق ممنوعیت سقط جنین است. و با توجه به شخصیت جنینی که تا لحظه تولد مراحل رشد و تکامل انسانی را طی می کند و می تواند مانند سایر انسانها دارای حقوقی از جمله «حق حیات» و «حق سلامت» باشد و حقوقش مورد حمایت قانونگذار قرار گیرد. به نظر می رسد، تدوین، تصویب و اجرای قوانین مناسب در زمینه ی حمایت از حقوق جنین و برخورد قانونی مناسب با اعمالی که موجبات اسقاط جنین را فراهم می نماید، می تواند اقدام مهمی در جهت پیشگیری از سقط جنین؛ ادامه حیات، سلامت و رشد جنین به شمار رود.

بنابراین پژوهش حاضر به حمایت از جنین در فقه و حقوق بین الملل می پردازد. و بدین منظور با اتخاذ روش توصیفی - تحلیلی، ضمن بررسی منابع روایی و آثار و اقوال فقیهان اسلامی و نظرات حقوقدانان، به این نتیجه رسیده است که برخورد صحیح کیفی با کسانی که زمینه اسقاط جنین را فراهم می آورند و مانع حیات او می گردند و همچنین پیشگیری وضعی و آموزش های لازم در خصوص سلامت و رشد جنین، می تواند در جهت حفظ حقوق جنین تأثیرگذار باشد. از جمله راهکارهای فقه اسلامی در جهت حمایت از جنین دیه هایی مقدر است که برای سقط جنین در مراحل مختلف آن قرار داده شده است، که می توانند از جمله موارد پیشگیری و محافظت از زندگی جنین به حساب آید. از منظر حقوق بین الملل نیز، جنین دارای اوصاف و خصلت های انسانی است، و قابل حمایت قانونی می باشد تا حدی که چنانچه مادر دچار اختلال روانی باشد و نتواند سلامت جنین را تضمین نماید، دادگاه به نفع جنین دخالت کرده و به جای مادر باردار تصمیم می گیرد.

واژه های کلیدی: جنین، حمایت قانونی، فقه، حقوق، حقوق بین الملل.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	الف: بیان مسئله
۲	ب: اهداف تحقیق
۳	ج: سوالات تحقیق
۳	د: فرضیه‌های تحقیق
۴	ه: روش تحقیق
۴	و: پیشینه تحقیق
۵	ز: ساختار تحقیق

فصل اول - مفهوم شناسی و تاریخچه

۷	مبحث اول: مفهوم شناسی
۷	گفتار نخست: جنین
۱۰	گفتار دوم: حمل
۱۰	گفتار سوم: حبل
۱۰	گفتار چهارم: حق
۱۲	گفتار پنجم: حقوق
۱۳	گفتار ششم: فقه
۱۳	گفتار هفتم: حقوق بین الملل
۱۳	مبحث دوم: مراحل رشد جنین در فقه
۱۵	مبحث سوم: تکامل جنین از نظر پزشکی و حقوق بین الملل
۱۷	مبحث چهارم: اهلیت جنین
۲۰	مبحث پنجم: آسیب و نقص وارده به جنین

فصل دوم - بررسی حقوق جنین در فقه و حقوق

۳۰	مبحث اول: حق حیات و زندگی
۳۰	گفتار اول: حق حیات در فقه

گفتار دوّم: حق حیات در حقوق موضوعه.....	۳۴
گفتار سوّم: حق حیات در کنوانسیون‌های بین‌المللی.....	۳۶
مبحث دوّم: شخصیت جنین و مسئله سقط جنین در حقوق و رویه‌های بین‌المللی.....	۳۷

فصل سوّم - حمایت قانونی از جنین

مبحث اوّل: حمایت از حق حیات جنین.....	۴۴
گفتار اوّل: مرگ جنین در رحم مادر.....	۴۴
گفتار دوّم: وضع حمل پیش از موعد.....	۴۸
مبحث دوّم: حمایت از حق سلامت جنین.....	۵۲
مبحث سوّم: حق اقامه دعوی به خاطر آسیب‌ها و صدمات وارده قبل از تولد.....	۶۵

فصل چهارم - سقط جنین در فقه و حقوق بین‌الملل

مبحث اوّل: ممنوعیت و مشروعیت سقط جنین از دیدگاه فقهی.....	۷۸
گفتار اوّل: دیدگاه فقهای شیعه.....	۷۸
گفتار دوّم: نظریات جدید در فقه.....	۸۲
گفتار سوّم: رهیافت‌های تازه در فقه.....	۸۶
مبحث دوّم: ضمانت اجرای سقط جنین.....	۸۸
گفتار اوّل: مسئولیت کیفری.....	۸۸
گفتار دوّم: مسئولیت مدنی.....	۹۴
گفتار سوّم: جایگاه جبران خسارت در حقوق و اسناد بین‌المللی.....	۹۶
گفتار چهارم: نظام خسارت بدنی در حقوق اسلام.....	۹۷
نتیجه‌گیری.....	۹۹
پیشنهادات.....	۱۰۰
منابع.....	۱۰۲

مقدمه

الف: بیان مسئله

حاصل ازدواج درست و شرعی، پیدایش نسل و تولد فرزندان است که در شرع هم به آن تاکید شده است و حتی والدین را تشویق و ترغیب به زیاد بودن نسل شده است حمایت از جنین از جمله موضوعاتی می‌باشد که همیشه حتی در دهه‌های گذشته تا بحال هم مطرح می‌باشد و در بسیاری از کشورهای جهان چه مسلمان و غیرمسلمان مورد توجه و بحث واقع شده است. در حقوق ایران با کمک از رهنمودهای فقه اسلامی، جنین را مانند موجودی که دارای شخصیت انسانی قابل تکریم و مورد احترام قرار می‌دهد که همانند انسان‌های دیگر دارای حقوقی از جمله حقوق حیات و سلامت می‌باشد. لذا در حقوق کیفری ایران تعرض به این حقوق، دارای منع قانونی داشته است و جرم حساب می‌شود. البته در بعضی موارد دارای حمایت‌های نیز می‌باشد که وجهی مدنی دارد، اما از نظر نفس توجه به حقوق جنین دارای اهمیت می‌باشد. در قوانین کیفری ایران نیز با توسل به قواعد فقه اسلامی نظیر قاعده‌ی حرمت القای به مهلکه و کرامت انسانی، و قاعده حرمت اضرار به غیر، همچنین قواعد مربوط به قضا و دادرسی اسلامی، قابل پیش بینی می‌باشد. همانطور که اشاره شده است جنین دارای شخصیتی مستقل و بالقوه و دارای استعداد سیر به سوی انسانیت و پیمودن مراحل تکامل انسانی می‌باشد، و همانند سایر انسان‌ها دارای حقوقی است که باید مورد حمایت و توجه قرار گیرد.

امروزه اگر چه اقدام به از بین بردن جنین در نظام حقوقی بعضی از کشورها از جمله در کشور ایران امری مذموم و واجد وصف مجرمانه تلقی می‌شود لکن بحث حمایت از جنین به طور عمده ناظر به حمایت از حق حیات او از طریق ممنوعیت سقط آن در قوانین مربوطه بوده است. در حالی که فلسفه‌ی وجودی قوانین حامی جنین، نه تنها حمایت از حق حیات یا زنده به دنیا آمدن جنین، بلکه ناظر به حفظ سلامت وی در تمام دوران بارداری مادر و ایجاد شرایط مناسب جهت سالم به دنیا آمدن او به عنوان دوّمین حق جنین یا کودک تولد نیافته نیز باید باشد. لذا به منظور اجرای سیاست

حقوقی حمایت جامع از جنین قوانین کیفری باید به گونه‌ای تنظیم گردند که علاوه بر حمایت از حق حیات و زندگی او، هر گونه رفتاری را که به هر نحو، موجب صدمه و آسیب رساندن به جنین می‌شود و سلامت روحی و روانی و جسمی او را به خطر می‌اندازد جلوگیری شود.

در تمامی کشورهای جهان از جمله قانون گذاران انگلیس در دوره‌های مختلف تاریخ قوانین مختلف و متفاوتی درباره حمایت از جنین وضع کرده‌اند تا بالاخره در سال ۱۹۹۵ طی قانون رسمی عدم جواز سقط جنین را مشروع و قانونی دانسته‌اند و حتی در کشور مصر ماده‌های قانونی ۲۶۰ تا ۲۶۴ قوانین مصر که فقط به سقط جنین اختصاص یافته است و پایان دادن به حیات حمل قبل از پایان یافتن دوران بارداری است و مجازات و کیفر آن حبس و زندان می‌باشد. و حتی در قوانین مصر اگر مادر در هنگام سقط جنین فوت کند علاوه بر زندان و حبس جریمه نقدی به شخص خطاکار تعلق خواهد گرفت. در این پژوهش سعی خواهیم نمود ضمن بررسی صورت‌های مختلف حمایت از جنین را در فقه و حقوق بین الملل بررسی و مقایسه کنیم، همچنین به سوالات متعددی درباره سقط جنین و ضرر جانی برای مادر، فقر و عوامل اقتصادی و اجتماعی، نقص عضو و ناهنجاریهای جنینی هم بحث شود و چه حمایت‌های در این مواقع از جنین در فقه و حقوق بین الملل خواهد شد.

ب: اهداف تحقیق

- هدف اصلی تحقیق

شناخت اصول و قوانین حمایتی جنین در فقه و حقوق بین الملل است.

- اهداف فرعی تحقیق عبارتند از:

۱- تعیین حقوق جنین براساس قواعد فقهی «حرمت اضرار به غیر»، قاعده «حرمت القای به مهلکه»، قاعده «سر» و قاعده «کرامت انسانی».

۲- تعیین قوانین حمایتی از حقوق جنین در حقوق بین الملل.

۳- شناخت موارد فقهی و حقوقی مناسب در راستای حمایت از جنین در مواردی که جنین دارای مشکل و ناهنجاریهای خاصی باشد.

- اهداف کاربردی

نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده دانشجویان و اساتید رشته حقوق، دستگاه قضایی و ... قرار بگیرد. و همچنین در راستای ارائه راهکارهای مناسب حمایتی که باعث حفظ سلامت جسمی و روحی جنین و مادر بشود.

ج: سوالات تحقیق

سوال اصلی تحقیق

- چه اصول و قوانین حمایتی از جنین در فقه و حقوق بین الملل در نظر گرفته شده است؟

سوالات فرعی تحقیق

- ۱- مبانی فقهی حمایت از جنین با استفاده از ابزارهای کیفری و قانونی چیست؟
- ۲- در قانون مجازات اسلامی ایران از جنین در چه مواردی چه حمایت‌های بعمل آمده است؟

د: فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی

۱- در حقوق ایران، فقه اسلامی نسبت به حقوق بین الملل تاثیر بیشتری در حمایت از جنین دارد.

فرضیه فرعی

۱- سلامت و حفظ حیات جنین به عنوان یک ارزش و تعهد نیازمند استفاده از ابزارهای مناسب قانونی و کارآمد با کمک قواعد (حرمت نفس، حرمت اضرار به غیر، ضرورت احترام به کرامت انسانی و دلایل عقلی) مبانی حمایت فقهی می‌باشد.

۲- در قوانین ایران از جمله حرمت نفس، حرمت اضرار به غیر و ضرورت احترام به انسان حمایت‌های از جنین به عمل آمده است.

۳- حقوق غیر مالی جنین مانند سلامت روحی و جسمی او باید با توجه به شرایط خاص، والدین پزشک یا دولت تضمین شود.

ه: روش تحقیق

روش این تحقیق به صورت توصیفی و تحلیلی می‌باشد. به این صورت که اطلاعات مورد نیاز برای بررسی تحلیل موضوع از منابع اطلاعاتی مختلف در راستای موضوع استخراج کرده و سپس براساس طبقه بندی موجود برای فرضیه‌ها تقسیم بندی می‌کنیم و در گام بعد مورد توصیف و تحلیل قرار خواهیم داد.

و: پیشینه تحقیق

فاطمه سوهانیان (۱۳۸۱) پایان نامه دکتری: حمایت کیفری از جنین در حقوق ایران و انگلستان: جنین دارای شخصیت انسانی می‌باشد و قابل تکریم و باید مورد حمایت قرار گیرد. در نظام حقوقی انگلستان هم موضوع حمایت از جنین جایگاهی برخوردار بوده و چندین بار نیز بر آن تاکید شده است.

مهری اسماعیلی وردنجانی (۱۳۹۶) پایان نامه کارشناسی ارشد: حمایت کیفری از جنین در فقه و قانون مجازات اسلامی: سقط جنین از موضوعات بسیار رنج آور دنیای امروزی می‌باشد که به دلایل خاص فقهی و حرمت سقط بعد از حلول روح مگر برای حفظ جان مادر و طبق قوانین مجازات اسلامی باشد قابل قبول است.

نرگس زارعی (۱۳۹۳) پایان نامه کارشناسی ارشد: حمایت کیفری از جنین در حقوق ایران و لبنان: در حقوق لبنان سقط جنین بصورت جرم جداگانه و مستقل دانسته است ولی در قوانین ایران تقسیم بندی شده است.

اعظم خوش آبادی (۱۳۹۱) پایان نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان: حمایت کیفری از جنین آزمایشگاهی

آزادی انسان محدود به آزادی دیگران است بنابراین برای آزادی افراد نسبت به این عمل، از روی ناچاری باید حقوق را وارد این بخش نمود و با نظارت و کنترل نمودن آزادی این عمل بنیان جامعه را همچنان محکم نگه می‌دارد.

موسوی (۱۳۹۲) در مقاله خود تحت عنوان: حمایت کیفری از جنین در حقوق ایران و افغانستان: براساس آموزه‌های دینی، تحت هیچ شرایطی سقط جنین مجاز نمی‌باشد، بعضی هم نظر وسط را انتخاب نموده‌اند. قانون جزای افغانستان و قانون مجازات اسلامی ایران، در زمینه سقط جنین دارای راهکارهای جزایی بوده و متناسب با بینش اسلامی (فقه جعفری و حنفی) در مبحث سقط جنین تدوین شده‌اند. حقوق ایران و افغانستان، این عمل را حرام و مطابق قانون دارای مجازات دانسته است.

ز: ساختار تحقیق

موضوع حمایت همه جانبه از جنین در بسیاری از کشور مورد توجه محققین و پژوهشگران قرار نگرفته است جنین موجودی است مانند انسان که در دنیای دیگری در رحم مادر زندگی می‌کند دنیایی که من و شما و همه انسان‌های دیگر در آن زندگی نمودیم دنیای پر از اسرار و رموز عجیب و مستور که در عالم تحقیق هم چندان هم بی تاثیر نبوده است.

جنین هم مانند ما انسان‌ها حق حیات و ادامه زندگی دارد و هیچکس نباید به این حق و حقوق جنین تعرض کند حق حیات اولین همه افراد جهان و حتی جنین می‌باشد و وجه اشتراک تمامی مذاهب و حتی در حقوق بین الملل می‌باشد لذا در رابطه با حمایت‌های که در حقوق فقه و بین الملل بعمل آمده و صورت می‌پذیرد مقایسه و تطبیقی انجام شود تا گامی جهت موثر برای آشنایی بیشتر با حقوق قانونی این موجود انسانی باشیم.

فصل اوّل:

مفهوم شناسی و تاریخچه

در نظام فقهی و حقوقی ایران، مسأله پژوهش‌های جنینی به علت مستحدثه بودن آن چندان مورد تفحص و بررسی قرار نگرفته است و قانون خاصی در این مورد تدوین نشده است. لذا در حقوق کنونی ایران، علی‌رغم نقصان و عدم تصریح قانونی، حمایت از حق سلامت جنین، در هر مرحله‌ای چه قبل از دمیده شدن روح و چه بعد از آن، تا حدودی قابل انطباق با برخی قوانین موجود می‌باشد. بدیهی است که مداخله قانونگذار در جهت حمایت از حق سلامت جنین، تنها محدود به دوران جنینی و بازداشتن دیگران از تعدی به حقوق جنین نیست، بلکه شامل مواردی که علی‌رغم تمهیدات قانونی، منجر به تولد طفلی با نقایص جسمی و روانی ناشی از تسامح و اشتباه یا رفتارهای عمدی دیگران می‌گردد، نیز می‌شود که این امر با طرح دعوی علیه اشخاص تحت عنوان «حق اقامه دعوی به خاطر آسیب‌ها و صدمات وارده قبل از تولد» میسر می‌گردد. از طرفی، فقه پویای شیعه که همواره و در هر عصری در مواجهه با مسایل جدید راهگشا و راهبر بوده، مطمئناً در این مورد هم می‌تواند نقش موثری ایفا کند.

مبحث اول: مفهوم شناسی

گفتار نخست: جنین

جنین بر وزن فعلیل، اسم مفعول و هر چیز که پوشیده و مستور باشد (عمید، ۱۳۷۸: ۴۷۳)، اطلاق می‌گردد. به همین اعتبار به باغ پر درخت از آن جهت که درختان انبوه روی زمین را می‌پوشانند و به گور و مرده در آن که پوشیده از چشم دیگران است، به ترتیب جَنّه و جَنین گفته می‌شود. (خلیل جَرّ، ۱۳۷۶: ۷۷۲) همچنین «قلب» را که میان بدن پوشیده شده، «جَنان» (احمد مصطفی، ۱۹۸۹: ۱۴۱) و دیوانه را که عقل او پوشیده شده است، «جَنّه» نامیده‌اند. (خلیل جر، ۱۳۷۶: ۷۷۲) «جَنّه» نیز به پرده، سپر و هر سلاحی که انسان را پوشانده و نگهداری کند، اطلاق شده است. (خلیل جر، ۱۳۷۶: ۷۷۲) بالاخره محصول حاملگی (احمد مصطفی، ۱۹۸۹: ۱۴۱) را که مبدا آن ابتدای آبستنی و انتهای آن لحظه ماقبل ولادت است (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۸: ۲۰۱)، به دلیل اینکه به وسیله زهدان مادر پوشیده شده است، (ابن منظور، ۱۴۰۸: ۳۸۵) «جنین» نامیده‌اند. در قرآن مجید نیز در مورد این پوشش

آیاتی وارد شده است: «يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ» (زمر: ۶) شما را در شکم‌های مادرانتان آفریدیم «وَ إِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّهٗ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ» (نجم: ۳۲) آنگاه که شما در شکم‌های مادرانتان جنین بودید. (آریانپور کاشانی، ۱۳۷۲: ۱۷۹۴)

بنابراین واژه جنین که جمع آن «اجنه» و «اجنن» است. (خلیل جر، ۱۳۷۶: ۷۷۲ و نیز ر.ک: احمد مصطفی، ۱۹۸۹: ۱۴۱)، به طور کلی به «بچه» تا زمانی که در شکم مادر است و زاییده نشده (عمید، ۱۳۷۸: ۴۷۳) و هر چیز پوشیده اطلاق می‌شود. (سیاح، ۱۳۷۸: ۲۸۶)

در کتاب‌های فقهی به ندرت «جنین» را تعریف کرده‌اند و بیشتر در ورود به بحث دیه جنین به ذکر مراحل مختلف جنین یا حمل و میزان مجازات دیه هر یک از آن مراحل اکتفا کرده‌اند. شهید ثانی از جمله فقهای است که به تعریف واژه جنین پرداخته، می‌فرماید: «جنین همان حمل در بطن مادرش است که به خاطر استتار آن در شکم به این نام خوانده شده است. این واژه از ریشه اجتنان به معنای پوشش و به معنی مفعول استفاده می‌شود.» (شهید ثانی، ۱۴۱۳: ۲۸۸) در شرح تبصره علامه نیز به همین معنی به کار رفته است. (ذوالمجدین، ۱۳۲۹: ۶۷۱-۶۷۲)

با مطالعه متون و مواد قانونی نیز تعریفی از جنین به چشم نمی‌خورد. در نظام حقوقی پیشین قانونگذار کیفی بدون پرداختن به معنای جنین (و یا سقط جنین)، تنها به بیان احکام مربوط به سقط حمل و انواع آن اکتفا کرده بود. (قانون مجازات عمومی ۷/۳/۱۳۵۲، روزنامه رسمی ۸۲۸۱_۵/۴/۱۳۵۲، ۱۸۱_۱۸۳) در مقررات جزایی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز همان روش اتخاذ شده است و قانونگذار اسلامی به پیروی از منابع فقهی که منشاء تدوین قوانین مجازات اسلامی است، مستقیماً به ذکر مراحل مختلف جنین و مقدار دیه آن پرداخته است. (قانون دیات، مصوب ۱۳۶۱، مواد ۲۰۰-۱۹۳، قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲، مواد ۹۰ و ۹۱ و قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰، کتاب چهارم (دیات)، مواد ۳۹۳ الی ۴۸۷)

جنین واژه‌ای عربی و از ماده‌ی «جن» می‌باشد. جمع آن «اجنه» و «اجنن» است. (طریحی، بی تا: ذیل الجنین) از نظر لغوی، جنین به معنای هر چیز پوشیده و مستور بیان شده است. (عمید، ۱۳۷۸: ذیل واژه جنین)

در بعضی مدارک فقهی، از جنین، تعبیر «جن فی الرحم» شده است؛ به این معنا که در رحم زن، پنهان و پوشیده است. جنین در قرآن نیز به همین معنا آمده است: «وَ إِذِ أَنْتُمْ أُجِنُّهُ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ» (و هنگامی که در رحم مادرها جنین بودید.) (نجم: ۳۲)

«شہید ثانی» در «شرح لمعه» در شرح و توضیح کلمه‌ی جنین، چنین می‌فرماید: «وَ هُوَ الْحَمْلُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ وَ سُمِّيَ بِهِ لِاسْتِتَارِهِ فِيهِ مِنَ الْاجْتِنَانِ وَ هُوَ الْاسْتِرُّ بِمَعْنَى الْمَفْعُولِ» (شہید ثانی، ۱۴۱۰: ۲۸۸)

جنین، همان حمل است در بطن مادرش و به خاطر پنهان بودنش در شکم مادر، به این نام به معنی پوشش، مشتق شده است و به معنای «اجتنان» خوانده می‌شود. این واژه از ریشه‌ی مفعول استعمال می‌شود.

ارائه‌ی تعریف اصطلاحی از جنین، در فقه امامیه و حقوق ایران در ابتدای امر، ساده به نظر می‌رسد و حتی می‌توان گفت که معنای لغوی و اصطلاحی آن نه تنها در فقه، بلکه در حقوق نیز یکسان است. با وجود این در کلام و کتب فقهای امامیه، مبحث خاصی به جنین و احکامش اختصاص نیافته است و به همین دلیل، تعریف دقیق و روشنی از جنین ارائه نشده است. از آنجا که مبنای حقوق ایران، فقه امامیه است، در مجموعه قوانین ایران نیز تعریف خاصی از جنین وجود ندارد. البته می‌توان جنین را در اصطلاح حقوقی چنین تعریف کرد: «به موجود ناشی از نطفه انسان که در رحم زن قرار بگیرد، جنین گفته می‌شود. آغاز وجود جنین، از زمان انعقاد نطفه است و پایان آن، لحظه‌ای قبل از ولادت می‌باشد.» (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۸: ۱۵۷۹)

«واژه‌ی حمل نیز در معنای جنین به کار رفته است. این واژه، نسبت به جنین دارای معنای اخصی می‌باشد؛ زیرا اصولاً حمل، مرحله‌ای از رشد و نمو جنین است که تکامل بیشتری در آن دیده می‌شود و اغلب دارای آثار حیات می‌باشد. (رزم‌ساز، ۱۳۷۹: ۳۰)

در فقه امامیه و قوانین مدون ایران، در بعضی موارد به جای واژه‌ی حمل، واژه‌ی جنین به کار رفته است. در حقیقت، فقه امامیه و به دنبال آن قوانین ایران، حمل و جنین را به یک معنا می‌دانند و به کار می‌برند.

گفتار دوم: حمل

حمل (جمع آن احمال و حمول) (عمید، ۱۳۷۸: ۵۱۳) واژه‌ای عربی است که در لغت به معنی بار و آنچه به شاخه درختان است (احمد مصطفی، ۱۹۸۹: ۱۹۹) و بچه‌ای که در شکم همه جانواران باردار باشد (خلیل جر، ۱۳۷۶: ۸۶۳) یا بچه در شکم مادر (عمید، ۱۳۷۸: ۵۱۳ و نیز ر.ک: سیاح، ۱۳۷۸: ۴۱) آمده است. در قرآن مجید نیز حمل به مفهوم آنچه در بطن مادر است، تعبیر شده است. (طلاق: ۴) با توجه به معنای لغوی، این واژه غالباً مترادف واژه به کار رفته (حسینی نژاد، ۱۳۸۹: ۴۷) و برخی تفاسیر فقهی اصولاً جنین را همان حمل در شکم مادر دانسته‌اند که صرفاً از آن جهت که در بطن مادر مستتر و مخفی است به این نام خوانده شده است. (مکی العاملی جلد اول، ۱۴۱۴: ۲۸۸)

گفتار سوم: حبل

حبل (به فتح یا کسره باء) نیز در لغت به معنی حمل و جمع آن احوال است (احمد مصطفی، ۱۹۸۹: ۱۹۹-۱۵۳) و حَبْلُی که برگرفته از واژه حبل است به زن حامله می‌گویند. (خلیل جر، ۱۳۷۶: ۸۰۲ و نیز ر.ک: احمد سیاح، ۱۳۷۸: ۳۱۴) چنانچه در بسیار از روایات که در متون فقهی آمده از حامل به همین مفهوم تعبیر شده است. (حر عاملی جلد ۲۵، ۱۴۱۴: ۲۴۳)

بنابراین با توجه به مفاهیم لغوی و تعابیر فقهی که در مبحث واژه شناسی جنین و مفاهیم مشابه آن گذشت می‌توان در یک تعریف کلی، جنین (حمل یا حبل) را به بچه در شکم مادر، تعبیر نمود که تا مرحله قبل از تولد را شامل، می‌شود و بعد از تولد از سر و پوشش بیرون می‌آید، دیگر اطلاق جنین به آن صحیح نیست. (قبله‌ای، ۱۳۷۵: ۶۰)

گفتار چهارم: حق

حق، واژه‌ای عربی است که به صورت مصدر یا صفت مشبیه، در معانی مختلفی چون خلاف باطل، ثبوت، عدل، موجود و ثابت استعمال شده است. (الجوهری، ۱۴۱۱: ذیل کلمه حق؛ طریحی، بی تا: ذیل کلمه حق)

این واژه، در زبان فارسی نیز در معانی زیادی چون راست، راستی، حقیقت، عدل و داد، نصیب و بهره، به سزاواری و شایستگی و مال به کار رفته است. (عمید، ۱۳۷۸، ذیل کلمه حق)

جمع کلمه‌ی حق، واژه‌ی «حقوق» می‌باشد. این واژه در زبان فارسی، معانی مختلفی دارد که به مهمترین آنها اشاره می‌شود:

۱- مجموعه قواعد و مقرراتی که بر اشخاص از آن جهت که در اجتماع هستند حکومت می‌کند. از یک سو، انسان به حکم طبیعتش، موجودی اجتماعی است و باید در میان هموعان خود زندگی کند و نیازهایش را برآورده سازد و از سوی دیگر، خواسته‌های آدمیان، به حکم فطرت، بسیار به یکدیگر شباهت دارد و همه‌ی انسان‌ها تقریباً یک چیز را طالبند؛ پس نزاع بر سر منافع بیشتر و زندگی بهتر در می‌گیرد. انسان پس از شناخت خودش، دریافت که بقای اجتماع او با آشوب و زورگویی امکان ندارد و ناچار، باید قواعدی بر روابط اشخاص، از جهتی که عضو جامعه‌اند، حکومت کند. امروز مجموعه‌ی این قواعد، حقوق نامیده می‌شود. حقوق در این معنا همیشه با ترکیب جمع به کار می‌رود و برای نشان دادن مجموع نظامات و قوانین است؛ مانند حقوق ایران و حقوق اسلام.

۲- امتیازی که قواعد حقوق، برای تنظیم روابط اشخاص، به سود پاره‌ای از آنان در برابر دیگران ایجاد می‌کند. حقوق برای هر فرد، امتیازاتی در برابر دیگران در نظر می‌گیرد و توان خاصی به او می‌بخشد. این امتیاز و توانایی را حق می‌نامند و جمع آن حقوق است. حقوق در این معنا، حق فردی نیز نامیده می‌شود.

۳- واژه «حقوق» در سوّمین کاربرد شایع خود، به معنای علم حقوق است. حقوق در این معنا به دانشی گفته می‌شود که در مورد قوانین و مقررات حاکم بر روابط اجتماعی بحث می‌کند. دانشکده‌ی حقوق و شعبه‌های گوناگون حقوق؛ مانند حقوق مدنی و اساسی و کیفری از شایعترین موارد استعمال این معناست. (کاتوزیان، ۱۳۶۹: ۱-۲)